

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ด้วยการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นถือเป็นหลักคิดสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และพัฒนาสังคมในทุกระดับ เพื่อให้ประชาชนได้เป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาและอนาคตของชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อวิถีชีวิต ความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ การมีส่วนร่วมของประชาชน ยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก เช่นมีประชาชนจำนวนไม่น้อย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนยังเข้าใจว่าการทำประชาพิจารณ์เป็นวิธีเดียวของการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือเข้าใจว่าการทำประชาพิจารณ์ คือ การทำประชาคมติ รวมทั้งยังเข้าใจไปว่ากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการจัดการหรือแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นแล้ว ในขณะที่เป้าหมายสำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน คือการช่วยป้องกันหรือหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้หากขาดการมีส่วนร่วมปัญหาสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน มีได้อยู่ที่การยอมรับหรือไม่ยอมรับหลักการมีส่วนร่วม หากแต่สังคมไทยยังมิได้มีการสร้างความเข้าใจและมีข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆในเรื่องแนวคิด เป้าหมาย และวิธีการดำเนินการ ที่จะก่อให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ดังนั้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ ตามมาตรา ๘๗ จึงได้ให้ความสำคัญกับแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนดังต่อไปนี้

๑. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
๒. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ
๓. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น
๔. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้ง กองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้ง สนับสนุน

^๑สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , รายงานประจำปี ๒๕๕๑ , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา สี่แยกชิงอีถนนสามเสน เขตดุสิต), หน้า ๓๒๑.

การดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดง ความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

๕. ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิ เลือกตั้ง โดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรานี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชาย ที่ใกล้เคียง กัน^๒

การปกครองท้องถิ่นเป็นการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการกระจายอำนาจ ปกครอง ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญคือ มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นนิติบุคคลแยกอิสระออก จากการบริหารราชการส่วนกลางให้มีสิทธิและอำนาจในการทำนิติกรรมและสัญญาต่างๆตลอดจน เป็นเจ้าของหรือถือครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่น โดยมีเจ้าหน้าที่ ทรัพย์สินงบประมาณและรายได้เป็น ของท้องถิ่นเอง มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ คิด ริเริ่มและหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นโดยประชาชนที่ดำเนินชีวิตอยู่ในท้องถิ่น เอง^๓

ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหรือ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ใน การ ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายทางการเมือง การวางแผน พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ ประชาชน การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการ ออกข้อบัญญัติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในสิทธิชุมชนเรื่องการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

ในชนบทสังคมไทยได้มีประเพณีที่สื่อให้เห็นถึงคุณค่าของการรวมตัวเพื่อช่วยเหลือกันและ ปฏิบัติสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน^๔

^๒รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐, หน้า ๓๙.

^๓บุญอริ ยีหมะ , การปกครองท้องถิ่นไทย , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ๒๕๕๐), หน้า ๒๔.

^๔ ทรัพย์สิ มะวงศ์ , “ลักษณะการรวมตัวของผู้สูงอายุในชุมชนชานเมืองเชียงใหม่ ”, วิทยานิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖).

ดังนั้นการพัฒนาความสามารถของบุคคลจำเป็นต้องอาศัยวิธีการรวมกลุ่มให้เป็นพลังที่เข้มแข็งเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจสังคมการเมืองของคนในชุมชนความสำเร็จนั้นจะขึ้นอยู่กับกิจกรรมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มว่าสามารถพัฒนาตนเองได้^๕

อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นองค์การเป็นอำเภอซึ่งมีพื้นที่ในความรับผิดชอบจำนวน๙ตำบลมีภาระหน้าที่รับผิดชอบประชาชนในพื้นที่จึงทำให้มีแผนและโครงการในการดำเนินงานต่างๆอยู่มากในการดำเนินการบริหารงานที่ผ่านมาได้พบปัญหาต่างๆเช่น

๑. สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม บางส่วนเป็นที่ราบสูง เกิดปัญหาน้ำท่วมภัยแล้งทุกปี
๒. แหล่งน้ำธรรมชาติตื้นเขิน ไม่มีระบบชลประทานอย่างทั่วถึง
๓. ปัญหาจากความยากจน หนี้สินนอกระบบ ที่ดินทำกิน และการว่างงาน
๔. เกษตรกรยังพึ่งสารเคมี ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง
๕. เส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน ตำบล ไม่สะดวก
๖. ประชาชนใช้ชีวิตตามวิถีนิยม ยังไม่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อกลไกที่สำคัญในการพัฒนาชนบทที่สำคัญคือองค์การบริหารส่วนตำบลในการมีส่วนร่วมของประชาชนและคณะสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมเพื่อการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริงการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลก็จะสามารถแก้ไข ปัญหา และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในระดับตำบลได้เป็นอย่างดีจะส่งผลให้ประชาชนในตำบลมีความรู้สึกเชื่อมั่นและศรัทธาในองค์การบริหารส่วนตำบล

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ศึกษาในอำเภอโกรกพระจังหวัดนครสวรรค์โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าการดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่พี่น้องประชาชนในท้องถิ่นสร้างชุมชนให้เข้มแข็งมุ่งการกระจายอำนาจปราศจากการทุจริตคอร์รัปชันเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจะเป็นแนวทางแก้ไขปัญหามาปรับใช้เพื่อนำมาสู่การปฏิบัติราชการยุคใหม่จากเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ว่าการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ มีมากน้อยเพียงใดมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างและเพื่อที่จะได้นำข้อเสนอแนะที่เหมาะสมในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนสังคมและประชาชนต่อไป

^๕ สนธยา พลศรี, เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ตามความคิดเห็นของประชาชน
- ๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ การมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ตามความคิดเห็นของประชาชน เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
- ๑.๓.๓ ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ มีอะไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยบูรณาการ จากแนวคิด/ทฤษฎี ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น ๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม ๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน และ ๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้วิจัย แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของ ปัญหาของแต่ละท้องถิ่น ๒. ด้านการมีส่วนร่วมใน

การวางแผนดำเนินกิจกรรม ๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน และ ๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน^๖

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๑) ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชน ในพื้นที่อำเภอโกรกพระ ซึ่งมีจำนวน ๓๖,๓๔๒ คน^๗

(๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๗ ท่าน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๗ ถึงเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๘ รวมเป็นระยะเวลา ๑๐ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ประชาชนที่มี เพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ประชาชนที่มี อายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ประชาชนที่มี การศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

^๖ ยุพาพร รุ่งงาม. การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณ ในการปฏิรูป ระบบราชการ. ภาค

นิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ๒๕๔๕, หน้า ๘-๙.

^๗ <http://www.amphoe.com/menu.php?mid=1&am=265&pv=22> เข้าถึงเมื่อ 09/04/2013

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของของพระสงฆ์ใน ๔ ด้าน คือ

๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น

หมายถึง พระสงฆ์อำเภอโกรกพระได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในเขตอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม หมายถึง พระสงฆ์อำเภอโกรกพระได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมของท้องถิ่นอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน หมายถึง พระสงฆ์จะมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงานของท้องถิ่นในอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน หมายถึง พระสงฆ์อำเภอโกรกพระได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานของท้องถิ่นในเขตอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

พระสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุผู้ปฏิบัติกิจอย่างใดอย่างหนึ่งและเป็นพระสงฆ์ในเขตอำเภอโกรกพระ นครสวรรค์

การสร้างเสริมความเข้มแข็งชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการปัญหาของตนเองได้ในระดับหนึ่ง ด้วยการมีผู้นำที่มีความสามารถ มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานวัฒนธรรม ความเชื่อ คุณค่าดั้งเดิม ศาสนา และเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งพาเอื้อเฟื้อกันและกัน โดยแต่ละชุมชนได้ใช้ศักยภาพของตนเองเข้าคลี่คลายและจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองภายใต้ความร่วมมือและสนับสนุนจากองค์กรภายนอก

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบระดับการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ตามความคิดเห็นของประชาชน

๑.๗.๒ ทำให้ทราบเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๗.๔ ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับพัฒนาการมีส่วนร่วมในการสร้างความ
เข้มแข็งให้แก่ชุมชนของพระสงฆ์อำเภอโกกรพระ จังหวัดนครสวรรค์ และอำเภออื่นๆ ต่อไป